

Jacques Delors

In'am Al Mufti

Isao Amagi

Roberto Carneiro

Fay Chung

Bronislaw Geremek

William Gorham

Aleksandra Kornhauser

Michael Manley

Marisela Padrón Quero

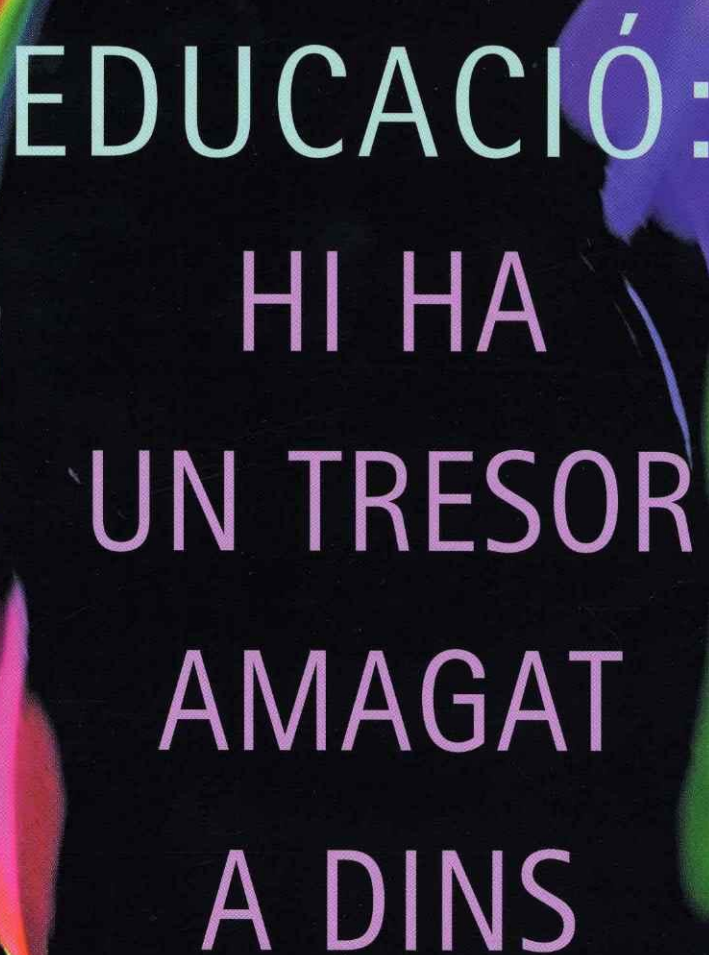
Marie-Angélique Savané

Karan Singh

Rodolfo Stavenhagen

Myong Won Suhr

Zhou Nanzhao

EDUCACIÓ:
HI HA
UN TRESOR
AMAGAT
A DINS

Informe per a la UNESCO de la
Comissió Internacional sobre
Educació per al
Segle XXI

**Educació:
hi ha un tresor amagat
a dins**

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

Membres de la Comissió

Jacques Delors, President
In'am Al Mufti
Isao Amagi
Roberto Carneiro
Fay Chung
Bronislaw Geremek
William Gorham
Aleksandra Kornhauser
Michael Manley
Marisela Padrón Quero
Marie-Angélique Savané
Karan Singh
Rodolfo Stavenhagen
Myong Won Suhr
Zhou Nanzhao

Informe per a la UNESCO de la
Comissió Internacional sobre Educació per al Segle XXI

Títols originals:

Learning: The Treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century

L'éducation, un trésor est caché dedans. Rapport à l'UNESCO de la Commission internationale sur l'éducation pour le vingt et unième siècle.

Publicat en les versions originals anglesa i francesa l'any 1996 per l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France)

Les denominacions utilitzades en aquest llibre, així com la presentació del material en aquesta publicació no impliquen de cap manera l'expressió d'una determinada opinió de la UNESCO sobre l'estatut legal d'un determinat país, territori, ciutat o àrea, o de les seves autoritats, ni sobre la delimitació de les seves fronteres o demarcacions.

Els membres de la Comissió són responsables de la tria i la presentació dels fets que conté aquest llibre i de les opinions que s'hi expressen, no necessàriament compartides per la UNESCO i que per tant no la comprometen.

La traducció catalana es publica sota la responsabilitat del Centre UNESCO de Catalunya.

© UNESCO 1996
© CENTRE UNESCO DE CATALUNYA
1996 per a la traducció catalana

Versió catalana publicada pel
Centre UNESCO de Catalunya
Mallorca, 285
08037 Barcelona

Traducció de: Josep Anton i Marie Amélie Ponce

Edició a cura d'Editorial Mediterrània

Imprès a: Estudi 6
ISBN:

Paper ecològic

En acabar aquest informe, volem expressar el nostre profund agraïment a Federico Mayor, Director General de la UNESCO. Admirem les seves conviccions i compartim la seva ambició de recuperar l'entusiasme que va permetre la creació de l'Organització per tal de servir la pau i la comprensió internacionals mitjançant la conservació i l'expansió de la educació, la ciència i la cultura en benefici de la humanitat sencera.

Ell va tenir la idea d'elaborar aquest informe, i en encarregar-nos-en la realització, va inscriure la nostra tasca en el marc global de la seva acció al capdavant de la UNESCO.

Gràcies al seu suport constant, ens ha permès dur a terme el nostre treball en les millors condicions i amb total llibertat intel·lectual. Esperem que el resultat sigui fidel a la inspiració que el guia.

Si aquest informe contribueix, com desitgem, a animar un debat, indispensable tant en l'àmbit nacional com internacional, sobre el futur de l'educació, haurem satisfet, si més no parcialment, la confiança que el Director General de la UNESCO va dipositar en nosaltres.

Els membres de la Comissió

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

Índex

Educació: la utopia necessària	11
El marc prospectiu	12
Tensions per superar	14
Pensar i construir el nostre futur comú	15
Aprendre al llarg de la vida, al cor de la societat	17
Repensar i relacionar les diverses seqüències de l'educació	19
Cap a una correcta estratègia de reforma	23
Estendre la cooperació internacional en l'aldea global	26
Primera part: perspectives	29
1. De la comunitat local a una societat mundial	31
Un planeta cada vegada més poblat	33
Cap a la mundialització de les activitats humanes	33
La comunicació universal	34
Les cares de la interdependència global	35
Un món incert	38
Local i global	39
Comprendre el món, comprendre els altres	40
Pistes i recomanacions	43
2. De la cohesió social a la participació democràtica	45
L'educació, a prova de la crisi de la cohesió social	46
L'educació i la lluita contra les exclusions	48
Educació i dinàmica social: alguns principis d'acció	50
La participació democràtica	52
· <i>Educació cívica i pràctiques ciutadanes</i>	52
· <i>Societats d'informació i societats educatives</i>	55
Pistes i recomanacions.	58
3. Del creixement econòmic al desenvolupament humà	59
Un creixement econòmic molt desigualador	59
La demanda d'educació amb finalitats lucratives	60
La distribució desigual dels recursos cognitius	61
La participació de les dones en l'educació, factor clau del desenvolupament	65
Un replantejament necessari: els estralls del progrés	67
Creixement econòmic i desenvolupament humà	68
L'educació per al desenvolupament humà	70
Pistes i recomanacions	71

Segona part: principis	73
4. Els quatre pilars de l'educació	75
Aprendre a conèixer	76
Aprendre a fer	78
· De la noció de qualificació a la noció de competència	78
· La "desmaterialització" del treball i les activitats de serveis en el sector assalariat	79
· El treball en l'economia informal	80
Aprendre a viure junts, aprendre a viure amb els altres	81
· A la descoberta de l'altre	82
· Treballar amb objectius comuns	83
Aprendre a ser	83
Pistes i recomanacions	85
5. L'educació al llarg de la vida	87
Una exigència democràtica	88
Una educació pluridimensional	90
Nous temps, nous àmbits	91
L'educació al cor de la societat	93
Cap a sinèrgies educatives	97
Pistes i recomanacions	98
Tercera part: orientacions	99
6. De l'educació bàsica a la universitat	101
Un passaport per la vida: l'educació bàsica	103
· L'educació de la primera infància	106
· Infants amb necessitats específiques	108
· Educació bàsica i alfabetització d'adults	108
· Participació i responsabilitat de la col·lectivitat	109
Ensenyament secundari: la cruïlla de tota una vida	111
· La diversitat en l'ensenyament secundari	112
· Orientació professional	115
Les missions tradicionals i noves de l'ensenyament superior	116
· Les funcions de l'ensenyament superior	117
· Un lloc per a aprendre i una font de coneixement	118
· L'ensenyament superior i l'evolució del mercat del treball	119
· La universitat com a lloc de cultura i d'estudi obert a tothom	119
· L'ensenyament superior i la cooperació internacional	120
L'imperatiu de la lluita contra el fracàs escolar	121
Reconèixer les competències adquirides gràcies a nous models de certificació	122
Pistes i recomanacions	124

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

7. Els ensenyants, a la recerca de noves perspectives	127
L'escola s'obre al món	128
Expectatives i responsabilitats	130
Ensenyar, un art i una ciència	130
La qualitat del ensenyants	131
Aprendre el que s'haurà d'ensenyar i com ensenyar-ho	135
Els ensenyants en acció	136
· <i>L'escola i la col.lectivitat</i>	136
· <i>L'administració escolar</i>	136
· Fer participar els ensenyants en les decisions que afecten a l'educació	137
· <i>Condicions favorables per un ensenyament eficient</i>	137
Pistes i recomanacions	138
8. Opcions educatives: el factor polític	141
Opcions educatives, opcions de societat	142
· <i>La demanda d'educació</i>	142
· <i>Avaluació i debat públic</i>	142
Les oportunitats que ofereixen la innovació i la descentralització	143
· <i>Associar els diferents actors al projecte educatiu</i>	143
· <i>Afavorir una veritable autonomia dels centres educatius</i>	145
La necessitat d'una reglamentació global del sistema	146
Opcions econòmiques i financeres	148
· <i>El pes de les limitacions financeres</i>	148
· <i>Orientacions de futur</i>	151
Aprofitar els recursos que ofereix la societat de la informació	155
· <i>L'impacte de les noves tecnologies en la societat i en l'educació</i>	155
· <i>Un debat de gran abast</i>	157
Pistes i recomanacions	161
9. Cooperació internacional: educar l'aldea global	163
Dones i noies: una educació per a la igualtat	165
Educació i desenvolupament social	165
Desenvolupar la conversió dels deutes en benefici de l'educació	166
Un observatori UNESCO de les noves tecnologies de la informació	167
De l'assistència a l'associació	168
Els científics, la recerca i els intercanvis internacionals	170
Una nova missió per a la UNESCO	172
Pistes i recomanacions	174

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

Epíleg	177
Una educació d'alt nivell: invertir en el talent (<i>In'am Al Mufti</i>)	179
Millorar la qualitat de l'ensenyament secundari (<i>Isao Amagi</i>)	185
Revitalitzar l'educació i les comunitats humanes: el paper socialitzador de l'escola el segle vinent (<i>Roberto Carneiro</i>)	189
L'educació a l'Àfrica, avui (<i>Fay Chung</i>)	193
Cohesió, solidaritat i exclusió (<i>Bronislaw Geremek</i>)	197
Crear l'ocasió (<i>Aleksandra Kornhauser</i>)	201
Educació, autonomització i reconciliació social (<i>Michael Manley</i>)	207
Educar per a la societat mundial (<i>Karan Singh</i>)	211
Educació per a un món multicultural (<i>Rodolfo Stavenhagen</i>)	215
Esperit obert per viure millor tots plegats (<i>Myong Won Suhr</i>)	221
Interaccions entre educació i cultura per al desenvolupament: un punt de vista asiàtic (<i>Zhou Nanzhao</i>)	225
Annexos	235
1. Els treballs de la Comissió	235
2. Membres de la Comissió	237
3. Mandat de la Comissió	239
4. Consellers extraordinaris	242
5. Secretaria	243
6. Reunions de la Comissió	244
7. Personalitats i institucions consultades	245
8. Seguiment	251

EDUCACIÓ: LA UTOPIA NECESSÀRIA

Jacques Delors

En la perspectiva dels nombrosos desafiaments que ens reserva el futur, l'educació és un factor indispensable per tal que la humanitat pugui aconseguir els ideals de pau, llibertat i justícia social. En concloure el seu treball, la Comissió expressa el seu convenciment que l'educació ha de jugar un paper fonamental en el desenvolupament continuat de les persones i de les societats. La Comissió no considera pas l'educació com un remei miraculós o com una fórmula màgica que obri la porta a un món on s'aconseguiran tots els ideals, sinó com un mitjà, entre d'altres és clar, però més que d'altres, al servei d'un desenvolupament humà més autèntic i més harmoniós i, per tant, per fer recular la pobresa, la marginació, la ignorància, l'opressió i la guerra.

En un moment en què les polítiques d'educació són severament criticades o desplaçades (per raons econòmiques i financeres) al darrer lloc dels afers a tractar, la Comissió vol compartir la seva convicció amb la màxima audiència possible, a través d'anàlisis, reflexions i propostes.

Cal que ho subratllem? La Comissió pensava sobretot en els infants i el jovent que demà prendran el relleu de la generació adulta, massa inclinada a concentrar-se en els seus problemes. L'educació és també un gest d'amor envers la infància i la joventut, a qui hem d'acollir dins de la societat, oferint-los sense reserva el lloc que els pertoca per dret -un lloc en el sistema educatiu, per descomptat, però també en la família, en la comunitat local i en la nació. Hem de tenir constantment present aquest deure elemental, i dedicar-hi l'atenció necessària, a l'hora d'escollir entre les diverses opcions polítiques, econòmiques i financeres. En paraules del poeta: "L'infant és el futur de l'home".

En acabar un segle d'estridències i violència, alhora que de progrés econòmic i social -un progrés que, en tot cas, no s'ha repartit de forma equitativa, i al

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

llindar d'un nou segle que ens augura alhora neguit i esperança, és essencial que tots els qui tinguin sentit de la responsabilitat orientin la seva atenció cap als objectius i als mitjans de l'educació. La Comissió considera les polítiques educatives com un procés permanent d'enriquiment dels coneixements i les habilitats, però alhora és també, i potser en primer lloc, un mitjà excepcional per aconseguir el desenvolupament personal i per establir relacions entre individus, grups i nacions.

En acceptar el seu mandat, els membres de la Comissió van adoptar explícitament aquesta perspectiva i van voler subratllar amb arguments el paper central de la UNESCO, en línia directa amb les idees en les quals es fonamenta, basades en l'esperança d'un món millor on es respectin els drets humans, on es demostrí comprensió mútua, i s'utilitzin els avenços en el coneixement com a eina de promoció del gènere humà.

La nostra Comissió tenia la tasca, potser impossible, de superar els obstacles creats per l'extraordinària diversitat de situacions existents en el món i d'intentar aconseguir anàlisis vàlides per a tots i conclusions acceptables per tothom.

Tot i això, la Comissió ha fet tot el que ha pogut per projectar el seu pensament en un futur dominat per la globalització, per tal d'escollir aquestes preguntes que tothom es fa i establir unes línies directrius vàlides, tant en contextos nacionals com a escala mundial.

El marc prospectiu

En els darrers vint-i-cinc anys s'han fet alguns descobriments i avenços científics notables. Molts països anomenats "emergents" han sortit del subdesenvolupament, i els nivells de vida han continuat creixent, encara que a ritmes molt diferents d'un país a un altre. Malgrat això, l'ambient de desencant que domina representa un fort contrast amb les esperances nascudes immediatament després de la segona Guerra Mundial. Per tant, es pot afirmar que, en termes econòmics i socials, el progrés ha generat desil·lusions. Ho evidencia l'increment de l'atur i el nombre creixent de persones marginades en els països rics. I ho confirmen les contínues desigualtats en el desenvolupament que es produeixen arreu del món¹. És clar que la humanitat és cada vegada més conscient de les amenaces que pesen sobre el seu entorn natural, però encara no s'han assignat els recursos necessaris per posar-hi ordre, malgrat una sèrie de trobades internacionals, com ara la Conferència de les Nacions Unides

¹ D'acord amb els estudis de la CNUCED, la renda mitjana dels "països menys avançats" (560 milions d'habitants) està disminuint. Se situaria en 300 dòlars per habitant i any, davant dels 906 dòlars en els altres països en vies de desenvolupament i els 21.598 dels països industrialitzats.

Educació: la utopia necessària

per al Medi Ambient (CNUMAD) celebrada a Rio de Janeiro l'any 1992, i malgrat greus avisos en forma de desastres naturals o grans accidents industrials. La veritat és que el creixement econòmic a ultrança ja no pot ser considerat com la forma ideal de reconciliar el progrés material amb l'equitat, i amb el respecte per la condició humana i pels recursos naturals que tenim el deure de transmetre en bones condicions a les generacions futures.

N'hem considerat totes les implicacions, tant les relatives a la finalitat i als mitjans del desenvolupament sostenible, com les relatives a les noves formes de cooperació internacional? És clar que no! Aquesta qüestió serà un dels principals reptes intel·lectuals i polítics del segle vinent. Aquesta constatació no ha de portar els països en vies de desenvolupament a negligir els motors de creixement clàssics, ni sobretot l'entrada indispensable en l'univers de la ciència i de la tecnologia, amb tot el que comporta en termes d'adaptació cultural i de modernització de les mentalitats.

Els qui creien que el final de la guerra freda obria perspectives d'un món millor i més pacífic tenen un altre motiu per caure en el desencant i la desil·lusió. No s'hi val el consol o l'excusa de repetir que la història és tràgica; tothom ho sap, o ho hauria de saber. És veritat que l'última guerra mundial va provocar 50 milions de morts, però també hem de recordar que des de l'any 1945 uns 20 milions de persones han mort en unes 150 guerres, abans i després de la caiguda del mur de Berlín. Si es tracta de nous o vells riscos no té gaire importància. Les tensions es congrien i s'encenen entre les nacions i els grups ètnics, o bé són el fruit d'una acumulació d'injustícies socials i econòmiques. Amb un clima de fons de creixent interdependència entre els pobles i de globalització dels problemes, els responsables de prendre les decisions tenen el deure d'avaluar aquests riscos i prendre mesures per aturar-los.

Però com podem aprendre a viure junts en "l'aldea global" si no som capaços de viure junts dins de les comunitats a les quals pertanyem de forma natural: la nació, la regió, la ciutat, el poble, el veïnat? Volem i podem participar en la vida comunitària? Aquesta qüestió és essencial per a la democràcia. Caldria recordar que la voluntat de participar depèn del sentit de la responsabilitat de cadascú; però mentre que la democràcia ha guanyat terreny en zones antigament sota control totalitari i despòtic, mostra símptomes d'esllanguiment en països dotats d'institucions democràtiques des de fa moltes dècades, com si hi hagués una necessitat permanent de començar de nou, i com si tot hagués d'ésser renovat o reinventat.

Com volem que aquest grans desafiaments no siguin un motiu de preocupació en l'establiment de polítiques d'educació? Com podria la Comissió estar-se d'assenyalar de quina forma les polítiques d'educació poden ajudar a crear un món millor, contribuint a un desenvolupament humà sostenible, a la comprensió mútua entre els pobles i a la renovació de la democràcia concreta?

Tensions per superar

Amb aquesta finalitat, hem de fer front, per tal de vèncer-les, a les principals tensions que, encara que no siguin noves, seran al cor de la problemàtica del segle XXI, és a dir:

- La tensió entre global i local: convertir-se progressivament en ciutadans del món sense perdre les seves arrels, tot continuant jugant un paper actiu en la vida de la pròpia nació i de la pròpia comunitat local.
- La tensió entre universal i individual: la cultura s'està globalitzant constantment, però fins ara només parcialment. No podem ignorar les promeses de la globalització ni tampoc els seus riscos, un dels quals, i no el menys important, és el d'oblidar el caràcter únic de cada ésser humà, la seva vocació d'escollir el seu propi futur i realitzar el seu ple potencial en el marc de la riquesa curosament preservada de les seves tradicions, i de la seva cultura pròpia que els desenvolupaments actuals, si no anem amb compte, poden posar en perill.
- La tensió entre la tradició i la modernitat, que és part del mateix problema: adaptar-se al canvi sense girar l'esquena al passat, adquirir autonomia en complementaritat amb el lliure desenvolupament dels altres i assimilar el progrés científic. Els desafiaments de les noves tecnologies d'informació s'han d'enfrontar amb aquest esperit.
- La tensió entre consideracions a llarg termini i a curt termini: és una tensió eterna, però avui es veu reforçada pel predomini de l'efímer i de l'instantani en un món on l'excés d'informació i d'emocions puntuals mantenen l'atenció centrada en els problemes immediats. L'opinió pública reclama respostes ràpides i solucions llestes, quan molts problemes demanen una estratègia de reforma pacient, concertada i negociada. Aquest és precisament el cas de les polítiques d'educació.
- La tensió entre, d'una banda, la indispensable competició, i de l'altra, l'interès per la igualtat d'oportunitats: és una qüestió clàssica, plantejada als responsables de les polítiques econòmiques, socials i educatives des de començament de segle. Algunes vegades s'han proposat solucions però mai no han resistit la prova del temps. Avui, la Comissió s'arrisca a declarar que les pressions de la competició han fet que molts dels responsables hagin perdut de vista que la seva missió consisteix a donar a cada ésser humà els mitjans per aprofitar totes les oportunitats. Això ens ha portat a repensar i actualitzar, dins dels termes de referència de l'informe, el concepte d'educació al llarg de tota la vida per tal de reconciliar tres forces: la competició, que estimula; la cooperació, que dóna força; i la solidaritat, que uneix.

Educació: la utopia necessària

· La tensió entre l'expansió extraordinària del coneixement i la capacitat dels éssers humans d'assimilar-lo: la Comissió fou incapaç de resistir la temptació d'afegir algunes assignatures noves, com ara l'autoconeixement, formes d'assegurar el benestar físic i psicològic, o bé vies per a una millor comprensió i conservació de l'entorn natural, i això que els programes escolars són cada cop més carregats. Una estratègia de reforma clarivident ha d'implicar opcions, intentant sempre preservar els trets essencials d'una educació bàsica que ensenya els alumnes a viure millor a través del coneixement, de l'experiència i del desenvolupament d'una cultura personal.

· Finalment, un altre factor perenne, la tensió entre l'espiritual i el material: sovint, sense adonar-se'n, el món sent un desig, sovint inexpressat, d'ideal i de valors que podríem anomenar "moral" per tal de no ferir ningú. Per tant, l'educació té la noble tasca d'encoratjar cadascú, d'acord amb les seves tradicions i conviccions, i respectant plenament el pluralisme, a elevar la seva ment i el seu esperit al nivell de l'universal i, en certa mesura, transcendir-se. No és gens exagerat afirmar, per part de la Comissió, que en depèn la supervivència de la humanitat.

Pensar i construir el nostre futur comú

Ara la gent té l'atabaladora sensació d'estar dividida entre una globalització, de la qual veuen les manifestacions i a vegades les suporten, i la recerca de les seves arrels, de punts de referència i d'un sentiment de pertinença.

L'educació ha de fer front, ara més que mai, a aquest problema, en la perspectiva del part dolorós d'una nova societat mundial: l'educació es troba al cor del desenvolupament personal i de la comunitat; té la missió de capacitar cadascú de nosaltres sense excepcions a desenvolupar tots els seus talents al màxim i a realitzar el seu potencial creatiu, incloent-hi la responsabilitat de les pròpies vides i el compliment dels objectius personals.

Aquest objectiu supera els altres. El seu compliment, encara que trigui molt i que sigui difícil, serà una contribució essencial per a la recerca d'un món més just, un món millor on viure. La Comissió vol subratllar aquest punt, precisament en un moment en què alguns tenen forts dubtes sobre les oportunitats que obre l'educació.

És veritat que queden molts altres problemes per resoldre. Ja hi tornarem. Però aquest informe es va preparar en un moment en què la humanitat, confrontada amb l'enorme infortuni causat per la guerra, el crim i el subdesenvolupament, dubta entre continuar endavant en la mateixa trajectòria o bé la resignació. Oferim-li, doncs, un altre camí.

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

Hi ha molts motius per posar un nou èmfasi en les dimensions morals i culturals de l'educació, que permetin a cada persona copsar la individualitat de les altres persones i comprendre la progressió erràtica del món cap a una certa unitat; però aquest procés ha de començar per la comprensió de si mateix a través d'un viatge intern les fites del qual es diuen: coneixement, meditació i autocrítica.

√Aquest missatge hauria de guiar el pensament educatiu, juntament amb l'establiment de formes de cooperació internacional més àmplies, i de més abast, de les quals ja parlarem més endavant.

Vist en aquest context, cada cosa té el seu lloc, tant si es tracta dels requisits de la ciència i la tecnologia, com el coneixement de si mateix i de l'entorn, o el desenvolupament d'habilitats que permeten que cada persona funcioni eficientment dins d'una família, com a ciutadà o com a membre productiu de la societat.

Tot això demostra que la Comissió no sobrevalora de cap manera el paper central del poder de la ment i de la innovació, la transició cap a una societat dirigida pel coneixement, els processos endògens que permeten acumular saber, incorporar nous descobriments i aplicar-los a diverses àrees de l'activitat humana, des de les activitats vinculades a la salut i a l'entorn fins a la producció de béns i serveis. També és conscient dels límits i dels fracassos dels intents de transferir tecnologies als països més pobres, precisament a causa de la naturalesa endògena de les mesures per acumular i aplicar el coneixement. És per això que és necessari, entre d'altres coses, familiaritzar-se d'hora amb la ciència i amb les utilitats de la ciència, i amb la difícil tasca d'assimilar el progrés de manera que la identitat i la integritat humana siguin plenament respectades. Aquí tampoc no s'ha de passar per alt la qüestió ètica.

També demostra que la Comissió és conscient de la contribució que l'educació ha d'aportar al desenvolupament econòmic i social. S'acusa massa sovint el sistema educatiu de generar atur. Aquesta observació és tant sols parcialment exacta; sobretot no hauria d'eclipsar els altres requisits polítics, econòmics i socials necessaris per aconseguir la plena ocupació o permetre el progrés de les economies dels països subdesenvolupats. Pel que fa a l'educació, la Comissió considera que un sistema més flexible que permeti més diversitat de cursos i faciliti connexions entre diversos tipus d'ensenyament, o bé entre una experiència professional i un retorn a l'ensenyament, són respostes vàlides al problema que planteja la inadequació entre l'oferta i la demanda del mercat laboral. Un sistema d'aquest tipus contribuiria a reduir el fracàs escolar i el terrible malbaratament de recursos humans que suposa.

Encara que aquestes millores siguin desitjables i factibles, no estalvien la innovació intel·lectual ni la creació d'un model de desenvolupament sostenible, adequat a les característiques pròpies de cada país. Amb els actuals i

Educació: la utopia necessària

previsibles avenços de la ciència i la tecnologia, i la importància creixent del coneixement i d'altres elements intangibles en la producció de béns i serveis, convé que repensem el lloc que ha d'ocupar el treball i el seu canvi d'estatut en la societat de demà. Precisament per a crear la societat de demà, la imaginació haurà d'anticipar el progrés tecnològic si vol evitar que l'atur, la marginació social i les desigualtats en el desenvolupament continuïn creixent.

Per totes aquestes raons ens sembla que s'imposa el concepte d'una educació continuada al llarg de la vida, amb els avantatges que té de flexibilitat, diversitat i disponibilitat en el temps i en l'espai. Cal repensar i ampliar la noció d'educació permanent, adaptant-la als canvis de la vida professional, però alhora assegurant que esdevingui un procés continuat de formació de la persona humana, del seu coneixement i les seves capacitats, i assegurant també la seva capacitat crítica i d'actuació. L'educació permanent hauria de permetre que cadascú prengués consciència d'ell mateix i del seu entorn, i l'encoratgés a jugar el seu paper social en el lloc de treball i en la comunitat.

En aquest context, la Comissió va estudiar la necessitat d'anar cap a una "societat educativa". La veritat és que cadascun dels aspectes de la vida personal i social ofereix oportunitats per a l'aprenentatge i per a l'acció. Hi ha, per tant, la temptació de privilegiar aquest aspecte, recalcant el potencial educatiu dels moderns mitjans de comunicació, del món del treball o bé fins i tot de les activitats culturals o de lleure. Fins al punt d'oblidar algunes veritats fonamentals. Car si la gent ha d'aprofitar totes les oportunitats per a aprendre i perfeccionar-se, només seran capaços de fer un bon ús de tots aquests possibles recursos si han rebut una bona educació bàsica. És més, l'escola hauria de comunicar el desig i el goig d'aprendre, hauria de donar la capacitat d'aprendre a aprendre, i la curiositat intel·lectual. Fins i tot podríem imaginar una societat on cada individu fos ara i adés alumne i professor.

Per tal que sigui així, res no pot substituir el sistema d'educació formal, on cada individu s'inicia en cada una de les múltiples formes de les disciplines del coneixement. No hi ha cap substitut de la relació d'autoritat, i alhora de diàleg, entre professorat i alumnat. Tots els grans pensadors clàssics que han estudiat la qüestió de l'educació ho han dit i repetit. L'ensenyant té la responsabilitat de transmetre a l'alumne la saviesa que la humanitat ha anat adquirint d'ella mateixa, de la natura i de totes les coses essencials que la humanitat ha creat i inventat.

Aprendre al llarg de la vida, al cor de la societat

El concepte d'aprenentatge al llarg de la vida apareix com una de les claus d'accés al segle XXI. Va més enllà de la distinció tradicional entre educació

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

primària i educació permanent. Respon al repte d'un món que canvia ràpidament, però no es tracta d'una constatació nova ja que d'altres informes anteriors sobre l'educació havien insistit en la necessitat de retornar a l'escola per fer front a les noves situacions que sorgeixen en la vida privada i en la professional. Aquesta exigència és cada vegada més forta. L'única manera de satisfer-la és que cadascú aprengui a aprendre.

Però avui encara es planteja un altre imperatiu: els profunds canvis en els models de vida tradicionals ens exigeixen una millor comprensió dels altres, i del món en general; demanen comprensió mútua, intercanvi pacífic, i també harmonia. Precisament allò de què estem més mancats en el món actual.

Aquesta presa de decisió condueix la Comissió a donar més importància a un dels quatre pilars que presenta i descriu com els fonaments de l'educació: *aprendre a viure junts*, mercès a una comprensió dels altres i de la seva història, de les seves tradicions i valors espirituals. Sobre aquesta base, es crea un nou esperit que, guiat pel reconeixement de la nostra interdependència creixent i per una anàlisi comuna dels riscos i dels reptes del futur, induirà la gent a realitzar projectes comuns o a fer front als inevitables conflictes de forma intel·ligent i pacífica. Alguns pensaran que és una utopia, però és una utopia necessària, realment vital si volem sortir d'un cicle perillós sostingut pel cinisme o per la resignació.

Evidentment, la Comissió té una imatge de l'educació com a element creatiu i fundador d'aquest nou esperit. Però no ha oblidat els altres tres pilars de l'educació que forneixen els elements bàsics per aprendre a viure junts.

El primer pilar és *aprendre a saber*. Tenint en compte els ràpids canvis generats pel progrés científic i les noves formes de l'activitat econòmica i social, cal conciliar una cultura general prou àmplia amb la possibilitat de treballar en profunditat un petit nombre de temes. Aquesta cultura general constitueix, per dir-ho així, el passaport per a una educació permanent, en la mesura en què facilita el gust i també els fonaments per aprendre al llarg de la vida.

Aprendre a fer és un altre pilar. A més d'aprendre a fer una feina, hauria d'implicar l'adquisició d'una competència que permeti a cadascú fer front a una sèrie de situacions, sovint imprevisibles, i que faciliti el treball en equip, una dimensió molt oblidada pels mètodes d'ensenyament. En molts casos, aquesta competència i aquestes habilitats s'adquireixen amb més facilitat si els alumnes i estudiants tenen l'oportunitat d'escollir i desenvolupar les seves habilitats tot involucrant-se en activitats professionals o socials, alhora que estudien. D'aquí la importància que s'hauria de donar, cada vegada més, a totes les formes possibles d'alternança entre escola i treball.

Finalment, el quart pilar, no menys important que els altres: *aprendre a ésser*.

Educació: la utopia necessària

Aquest fou l'eix central de l'informe d'Edgar Faure, titulat *Learning to Be: The World Education Today and Tomorrow*, publicat per la UNESCO l'any 1972. Les seves recomanacions són encara ben vigents, ja que el segle XXI ens exigirà a tots una més gran capacitat d'autonomia i de judici, alhora que un major sentit de la responsabilitat personal en la realització d'un objectiu comú. El nostre informe subratlla un altre imperatiu: que no resti inexplorat cap dels talents que hi ha a l'interior de cada persona, com ara la memòria, la capacitat de raonar, la imaginació, l'habilitat física, el sentit de l'estètica, la facilitat de comunicació amb els altres, el carisma natural de l'animador. Això confirma la necessitat de millorar el coneixement de si mateix.

La Comissió ha evocat una altra utopia: la societat educativa basada en l'adquisició, l'actualització i la utilització dels coneixements. Es tracta de tres funcions que s'haurien de considerar en el procés educatiu. Ja que el desenvolupament de la societat de la informació incrementa les oportunitats d'accedir a les dades i als fets, l'educació hauria de permetre que cadascú es servís de les informacions, i pogués recollir-les, seleccionar-les, ordenar-les, gestionar-les i utilitzar-les.

L'educació, per tant, s'ha d'adaptar constantment als canvis de la societat, sense deixar de transmetre les adquisicions, els fonaments i els fruits de l'experiència humana.

Confrontades a una demanda creixent d'educació i alhora més i més exigent, com poden les polítiques educatives aconseguir els dos objectius de nivell i equitat? La Comissió es va plantejar aquestes preguntes a propòsit dels cursos, els mètodes i els continguts educatius, i a propòsit de les condicions necessàries per tal que l'educació fos eficaç.

Repensar i relacionar les diverses seqüències de l'educació

Pel fet de centrar les seves recomanacions en el concepte d'aprenentatge al llarg de la vida, la Comissió no volia pas indicar que amb aquest salt qualitatiu es podia estalviar una reflexió sobre els diferents nivells de l'ensenyament. Al contrari, la Comissió ha volgut confirmar algunes de les orientacions més avançades de la UNESCO, com ara la importància vital de l'educació bàsica, o impulsar una revisió del paper de l'educació secundària, o fins i tot respondre als interrogants que planteja l'evolució de l'ensenyament superior, i sobretot el fenomen de la massificació.

De fet, l'educació al llarg de la vida permet ordenar les diverses seqüències, ordenar les transicions, diversificar els itineraris, i valorar-los. Aquesta seria una manera d'evitar l'odiós dilema entre seleccionar, tot multiplicant el nombre

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

de fracassos escolars i els riscos d'exclusió, o bé igualar per a tothom, en detriment de la promoció dels talents.

Aquestes reflexions no treuen cap valor al que ja va quedar ben definit, en ocasió de la conferència de Jomtien de 1990, sobre l'educació bàsica, a propòsit de les necessitats educatives fonamentals.

"Aquestes necessitats comprenen tant les eines de l'ensenyament essencial (lectura, escriptura, expressió oral, càlcul, resolució de problemes) com els continguts educatius fonamentals (coneixement, aptituds, valors, actituds) que l'ésser humà necessita per viure, per desenvolupar les seves facultats, per viure i treballar amb dignitat, per participar plenament en el desenvolupament, per millorar la qualitat de la seva vida, per poder prendre decisions adequades i per continuar aprenent. (*Declaració mundial sobre l'educació per a tothom*, Art. 1, paràgraf.1)

Aquesta enumeració pot semblar impressionant. I ho és, realment. Però no ha pas d'induir a creure que portarà a una acumulació excessiva de programes. La relació entre el professorat i l'alumnat, l'ensenyament de l'entorn on viuen els infants, una utilització eficient dels moderns mitjans de comunicació (allí on existeixin) poden contribuir, tots alhora, al desenvolupament personal i intel·lectual de cada alumne. Els tres coneixements bàsics (llegir, escriure i calcular) hi reben el tractament adequat. La combinació de l'ensenyament tradicional i de les aproximacions de fora de l'escola haurien de permetre que els infants accedissin a les tres dimensions de l'educació: ètica i cultural; científica i tecnològica; i econòmica i social.

Dit d'una altra manera, l'educació és també una experiència social a través de la qual els infants aprenen coses sobre si mateixos, enriqueixen les seves relacions amb els altres i adquireixen les bases del coneixement i les habilitats indispensables. Aquesta experiència hauria de començar abans de l'edat de l'escolarització obligatòria, de diferents formes segons cada situació, però sempre comptant amb la implicació de les famílies i de les comunitats locals.

En aquest punt, caldria afegir dues observacions que la Comissió considera importants:

L'educació bàsica hauria d'arribar arreu del món, als 900 milions d'adults analfabets, als 130 milions d'infants no escolaritzats, i als més de 100 milions d'infants que abandonen prematurament l'escola. Aquesta gran empresa és una prioritat dels projectes d'assistència tècnica i d'associació duts a terme en el marc de la cooperació internacional.

L'educació bàsica és, per descomptat, un tema a tractar en tots els països, fins i tot en els països industrialitzats. A partir d'aquest estadi inicial de

Educació: la utopia necessària

l'educació, els continguts s'haurien de dissenyar amb vista a estimular el gust per aprendre, la set i la joia de conèixer, i per tant desenvolupar el desig i oferir oportunitats, més endavant, per a aprendre al llarg de la vida.

Això ens porta a una de les principals dificultats de totes les reformes: les polítiques a aplicar en el període de l'adolescència i la joventut, entre l'educació primària i el treball o l'educació superior. Gosaríem dir que aquests ensenyaments dits secundaris són, d'alguna manera, els ignorats de la reflexió sobre l'educació? Són l'objecte d'una crítica considerable i generen una frustració enorme.

Entre els factors que pertorben hi ha les necessitats creixents i cada vegada més diversificades de formació, que condueixen a un increment del nombre d'alumnes i a un enfargament dels programes. D'aquí els problemes clàssics de massificació que els països menys desenvolupats no poden resoldre fàcilment ni financerament ni organitzativament. Citem igualment el neguit dels qui surten de l'escola, a causa de les sortides professionals, angoixa que s'accentua amb l'obsessió per entrar en l'educació superior com un indret on s'hi juguen el tot o res. L'atur massiu que pateixen molts països no fa sinó augmentar aquest malestar. La Comissió subratlla la seva preocupació davant d'una tendència que domina en les zones rurals i urbanes, tant en els països en vies de desenvolupament com en els industrialitzats, orientada cap a l'atur però també a la utilització insuficient dels recursos humans.

La Comissió està convençuda que l'única manera de sortir d'aquesta difícil situació és una àmplia diversificació dels tipus d'estudi disponibles. Aquesta oreintació reflecteix una de les principals preocupacions de la Comissió: treure el millor de cada talent per reduir el fracàs acadèmic i evitar, sobretot entre els adolescents, el sentiment de restar exclosos i sense futur

Aquests diferents tipus haurien d'incloure l'educació convencional, més centrada en l'abstracció i la conceptualització, i enfocaments que, enriquits amb l'alternança entre escola i experiència professional o social, permetessin revelar noves habilitats i noves inclinacions. De totes maneres, hauria d'haver-hi ponts entre aquests diversos tipus d'estudi, per tal de poder corregir els errors, massa freqüents, d'orientació.

La Comissió també creu que la perspectiva de poder retornar a l'educació o a la formació modificaria el clima general, en assegurar a cada adolescent que el seu destí no queda definitivament decidit entre els 14 i els 20 anys.

L'educació superior s'hauria de considerar també des d'aquesta mateixa perspectiva.

Un primer punt a recordar és que al costat de les universitats hi ha, en molts

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

països, altres tipus d'institucions d'ensenyament superior. Algunes participen en el procés de selecció dels millors, mentre que d'altres han estat creades per a proporcionar una formació de 2 a 4 anys de durada, molt especialitzada i de qualitat. Aquesta diversificació respon sens dubte a les necessitats de la societat i de l'economia, tal com es manifesten en l'àmbit nacional i regional.

Pel que fa a la massificació, que s'observa en els països més rics, no és possible trobar una solució políticament i socialment acceptable a través d'una selecció cada cop més severa. Un dels principals defectes d'aquesta orientació és que molts joves queden exclosos del procés educatiu abans d'haver pogut obtenir un diploma reconegut; i així es troben en la situació desesperada de no haver obtingut ni l'avantatge d'un diploma ni la contrapartida d'una formació adequada a les necessitats del mercat de treball.

L'evolució de les matriculacions s'ha de controlar, però es pot canalitzar com a resultat d'una reforma de l'educació secundària, seguint les grans línies proposades per la Comissió.

Les Universitats haurien de contribuir a aquest procés diversificant la seva oferta:

- com a indrets de la ciència, com a fonts de coneixement, que condueixen a la recerca teòrica o aplicada, o bé a la formació dels ensenyants;
- com a establiments que ofereixen qualificacions professionals que combinen coneixements i habilitats d'alt nivell, amb cursos i continguts contínuament readaptats a les necessitats de l'economia;
- com a privilegiats punts de trobada de l'aprenentatge al llarg de la vida, obrint les seves portes als adults que vulguin reprendre els seus estudis, o que vulguin adaptar-se i enriquir els seus coneixements, o bé que desitgin satisfer el seu gust per l'aprenentatge en totes les àrees de la vida cultural; i
- com a interlocutors privilegiats d'una cooperació internacional que permeti l'intercanvi de professors i alumnes i faciliti, gràcies a les càtedres amb vocació internacional, la difusió dels millors ensenyaments.

D'aquesta manera les universitats podrien superar el que es considera erròniament el conflicte entre la lògica del servei públic i la lògica del mercat laboral. També recuperarien la seva vocació intel·lectual i social com a institucions garants, d'alguna manera, dels valors universals i del patrimoni cultural. La Comissió considera que aquestes són raons prou fortes per a impulsar una major autonomia de les universitats.

Havent formulat aquestes propostes, la Comissió subratlla que aquestes

Educació: la utopia necessària

qüestions adquireixen un significat especial en els països pobres, on les universitats tenen un paper decisiu. En els països en vies de desenvolupament, les universitats han d'aprendre del seu propi passat i analitzar les dificultats del seu país, i posar en marxa recerques destinades a contribuir a la solució dels problemes més aguts. També els pertoca proposar una visió renovada de desenvolupament que permeti a cada país construir un futur autènticament millor. A elles els pertoca també proporcionar la formació professional i tècnica dels futurs líders i els diplomes de nivell superior i mitjà necessaris per tal que el seu país pugui sortir de la rutina actual de pobresa i subdesenvolupament. És particularment necessari dissenyar nous models de desenvolupament per a regions com ara l'Àfrica Subsahariana, com ja s'ha fet, en funció de cada cas particular, en alguns països de l'Est Asiàtic.

Cap a una correcta estratègia de reforma

Sense subestimar la necessitat de fert front als entrebancs a curt termini ni negligir la necessitat d'adaptar els sistemes existents, la Comissió vol subratllar la necessitat d'un enfocament a més llarg termini per tal que les reformes siguin un èxit. A més, subratlla el fet que massa reformes una rera l'altra poden matar la reforma perquè no deixen que el sistema tingui el temps necessari per absorbir el canvi o per involucrar totes les parts interessades en el procés. Tanmateix, com demostren els fracassos del passat, molts reformadors adopten un enfocament que no és ni massa radical ni massa teòric, ignoren els útils ensenyaments de l'experiència o rebutgen realitzacions positives heretades del passat. Això fa que els professors, els pares i els alumnes estiguin desorientats i no tinguin cap interès d'acceptar i aplicar la reforma.

Hi ha tres actors importants que contribueixen a l'èxit de les reformes educatives: són, en primer lloc, la comunitat local, sobretot pares, directors d'escola i el professorat; en segon lloc, les autoritats públiques; i en tercer lloc la comunitat internacional. Molts fracassos del passat han estat motivats per la manca d'implicació d'un d'aquests elements, o de més d'un. Evidentment, els intents d'imposar reformes educatives des de dalt, o des de l'exterior, han fracassat. Els països on aquests processos han tingut un relatiu èxit són aquells que han obtingut un cert compromís de les comunitats locals, dels pares i del professorat, amb el reforç d'un diàleg continuat i de diverses formes de suport exterior, alhora financer, tècnic o professional. És evident que la comunitat local té un paper primordial en qualsevol estratègia exitosa de reforma.

La participació de la comunitat local per a avaluar les necessitats a través del diàleg amb les autoritats públiques i els grups socials interessats és un primer pas essencial per ampliar l'accés a l'educació i per millorar-ne la qualitat. La continuació del diàleg, a través dels mitjans de comunicació, dels debats a

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

l'interior de la comunitat, de la formació dels pares, i la formació del professorat en el lloc de treball, sol ajudar a crear una millor conscienciació, aguditza el judici i desenvolupa capacitats locals. Quan les comunitats assumeixen una major responsabilitat del seu propi desenvolupament, aprenen a apreciar el paper de l'educació, alhora com a mitjà per aconseguir objectius socials i com a millora desitjable de la qualitat de vida.

En aquest sentit, la Comissió subratlla el valor d'una mesura cautelosa de descentralització per ajudar a incrementar la responsabilitat i la capacitat d'innovació de cada establiment educatiu.

De totes maneres, cap reforma no pot tenir èxit sense la cooperació i la participació activa del ensenyants. És per això que la Comissió recomana que es consideri una prioritat l'estatut social, cultural i material dels ensenyants.

Demanem molt, potser massa, dels ensenyants si esperem que rectifiquin les faltes d'altres institucions també responsables de l'educació i la formació del jovent. Els exigim molt, mentre que el món exterior entra cada vegada més a l'escola, sobretot a través dels nous mitjans d'informació i de comunicació. El professorat, per tant, es troba amb joves menys guiats per les seves famílies o pels moviments religiosos, però més informats. I cal que tingui en compte aquest context si vol que l'entenguin i per poder entendre els joves, per donar-los el gust de l'aprenentatge, ensenyar-los que la informació no és el coneixement, i que el coneixement exigeix esforç, atenció, rigor i voluntat.

El professorat té, amb raó o sense, el sentiment d'estar sol, primer perquè fa una activitat individual, però també a causa de les expectatives que suscita l'ensenyament, i de les crítiques sovint injustes que rep. El professorat desitja, en primer lloc, que respectin la seva dignitat. A més, la majoria dels ensenyants pertanyen a organitzacions sindicals sovint poderoses i on hi ha -per què negar-ho- un esperit corporatiu de defensa dels interessos propis. Malgrat tot, cal que el diàleg entre la societat i els ensenyants, entre les autoritats públiques i les seves organitzacions sindicals sigui enfortit i sigui reconsiderat de nou.

Reconeixem que renovar aquest tipus de diàleg no és una tasca gens fàcil. Però és indispensable per trencar el sentiment d'aïllament i de frustració del professorat, per tal que els replantejaments siguin acceptats, i per aconseguir que tots contribueixin a l'èxit de les reformes indispensables.

En aquest context, convé afegir algunes recomanacions relatives al contingut mateix de la formació del professorat, al seu ple accés a l'educació permanent, a la revaloració de l'estatut dels mestres responsables de l'educació bàsica, a una major implicació dels ensenyants en els àmbits socials més desproveïts i marginats, allí on poden contribuir a millorar la inserció dels joves i dels adolescents en la societat.

Educació: la utopia necessària

Convé fer també una crida a favor de dotar el sistema educatiu, no només de mestres i professorat ben format, sinó també de les eines necessàries per a una educació de qualitat: llibres, mitjans de comunicació moderns, entorn cultural i econòmic de l'escola...

Conscient de les realitats concretes de l'educació d'avui, la Comissió insisteix molt en els mitjans qualitius i quantitius clàssics -com ara els llibres- o en els nous -com ara les tecnologies de la informació-, que convé utilitzar amb discerniment i suscitant la participació activa dels alumnes. Per la seva banda, els ensenyants han de treballar en equip, sobretot en els cursos de secundària, per tal de contribuir, sobretot, a la indispensable flexibilitat dels cursos. Això evitarà molts fracassos, farà sorgir determinades qualitats naturals de l'alumnat i per tant facilitarà una millor orientació dels estudis i dels itineraris individuals, en la perspectiva d'una educació que s'ofereix al llarg de la vida.

Des d'aquesta perspectiva, la millora del sistema educatiu demana del polític que assumeixi tota la seva responsabilitat. No pot deixar anar les coses com si el mercat fos capaç de corregir els defectes o bé com si fos suficient una mena d'autoregulació.

La Comissió ha posat cada cop més l'accent en la permanència dels valors, les exigències del futur, els deures de l'ensenyant i de la societat, com més ha cregut en la importància del polític; ell tot sol pot, si té en compte tots els elements, suscitar debats d'interès general vitals per a l'educació. Ja que és un afer que ens afecta a tots, i és el nostre futur el que està en joc, i perquè l'educació pot contribuir, precisament, a millorar el destí de cadascú de nosaltres i de tots plegats.

Això ens porta inevitablement a posar en evidència el paper de les autoritats públiques, a les quals pertoca el deure de presentar clarament les opcions i, després d'una llarga concertació amb els interessats, escollir una política pública que, siguin quines siguin les estructures del sistema (públiques, privades, o mixtes), marqui les orientacions, posi els fonaments i els eixos del sistema, i n'asseguri la regulació amb les adaptacions que siguin necessàries.

Totes les decisions preses en aquest marc tenen, és clar, conseqüències financeres. La Comissió no subestima aquesta obligació. Sense entrar en la diversitat complexa dels sistemes, la Comissió pensa que l'educació és un bé col·lectiu que ha d'estar a l'abast de tothom. Un cop admès aquest principi, és possible combinar diners públics i diners privats, seguint diverses fórmules que tinguin en compte les tradicions de cada país, el seu estadi de desenvolupament, les seves formes de vida, i la repartició dels ingressos.

El principi d'igualtat d'oportunitats, de totes maneres, ha de predominar a l'hora d'escollir alternatives.

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

Durant els debats, vaig evocar una solució més radical. Ja que l'educació al llarg de la vida s'instaurarà de mica en mica, podríem considerar l'atribució a cada jove que està a punt d'iniciar la seva escolaritat, d'un crèdit-temps que li donaria dret a un cert nombre d'anys d'ensenyament. El seu crèdit seria abonat a un compte d'una entitat que gestionaria, per dir-ho així, per a cadascú, un capital de temps escollit, amb els mitjans financers adequats. Cadascú podria disposar d'aquest capital, segons la seva experiència escolar i les seves pròpies seleccions. Podria conservar una part d'aquest capital, per tal de poder-se beneficiar d'una formació permanent durant la seva vida postescolar, un cop adult. També tindria la possibilitat d'augmentar el seu capital fent dipòsits financers -una mena d'estalvi-previsió dedicat a l'educació- acreditats al seu compte en el "banc dels temps escollit". Després d'un intens debat, la Comissió va mantenir aquesta idea, tot i ser conscient de les possibles derivacions en detriment de la mateixa igualtat d'oportunitats. És per això que, donat l'estat actual de les coses, podríem experimentar la concessió d'un crèdit-temps per a l'educació al final del període d'escolaritat obligatòria, que permetria que l'adolescent triés la seva via sense hipotecar el seu futur.

Però si, finalment, després de l'etapa essencial que fou la Conferència de Jomtien sobre l'educació bàsica, haguéssim d'assenyalar una urgència, l'ensenyament secundari és el que hauria de retenir la nostra atenció. Efectivament, és entre la sortida del cicle primari i l'entrada a la vida activa o bé en l'accés als ensenyaments superiors quan es juga el destí de milions de nois i noies. És allí on grinyolen els nostres sistemes educatius, tant per l'elitisme excessiu, com pel descontrol dels fenòmens de massificació, o bé per la inèrcia i l'absència de qualsevol mena d'adaptabilitat. És llavors, quan aquests joves estan confrontats als problemes de l'adolescència, quan se senten madurs d'alguna manera però pateixen, en realitat, d'una manca de maduresa, quan estan més angoixats que no pas despreocupats pel que fa al seu futur, que esdevé important oferir-los un indret per a l'aprenentatge i el descobriment, donar-los les eines d'una reflexió i d'una preparació del seu futur, diversificar els recorreguts segons les seves capacitats, i també fer el que calgui perquè les perspectives no estiguin col.lapsades, i sempre sigui possible tornar a triar o corregir els trajectes.

Estendre la cooperació internacional en l'aldea global

La Comissió ha notat que en els àmbits polítics i econòmics es va cada vegada més a accions internacionals per trobar solucions satisfactòries als problemes que comporten una dimensió mundial, potser només a causa d'aquest fenomen d'interdependència creixent ja esmentat en diverses ocasions. També lamenta els escassos resultats obtinguts i la necessitat de reformar les institucions internacionals per augmentar l'eficiència de les seves intervencions.

Educació: la utopia necessària

Aquesta anàlisi és vàlida, *mutatis mutandis*, pels àmbits socials i educatius. S'ha subratllat deliberadament la importància de la Cimera de Copenhaguen sobre Desenvolupament Social, del mes de març de 1995. L'educació ocupa un lloc important en les orientacions adoptades. I per tant hem hagut de formular algunes recomanacions relatives a:

- una política fortament incitativa a favor de l'educació de les noies i de les dones, en la línia de la Conferència de Pequín (setembre de 1995);
- un percentatge mínim de l'ajuda al desenvolupament (un quart del total) per al finançament de l'educació; aquesta inflexió a favor de l'educació també hauria de valdre per a les institucions financeres internacionals, i en primer lloc pel Banc Mundial, que ja hi fa un paper important;
- el desenvolupament de "l'intercanvi entre deute i educació" (*debt-for-education swaps*), per tal de compensar els efectes negatius dels dèficits interiors i exteriors en les despeses públiques amb finalitat educativa;
- la difusió, en tots els països, de les noves tecnologies anomenades "de la societat de la informació" per tal d'evitar que s'obri un nou forat entre països rics i països pobres;
- la mobilització de l'enorme potencial que ofereixen les organitzacions no governamentals i, per tant, les iniciatives populars, que podrien ser un suport molt útil de les accions de cooperació internacionals.

Aquests suggeriments s'han d'inscriure en una perspectiva de cooperació i no pas d'assistència. Després de tants fracassos i malbarataments, l'experiència ens ho demana, i la mundialització ens ho exigeix. Hi ha alguns exemples que ens encoratgen, com ara l'èxit de les cooperacions i dels intercanvis realitzats a l'interior d'algunes regions. Aquest és el cas, per exemple, de la Unió Europea.

La cooperació també es justifica pel fet que pot resultar beneficiosa per a tots, ja que si bé els països industrialitzats poden ajudar els països en vies de desenvolupament amb l'aportació de les seves experiències reeixides, de les seves tecnologies, dels seus mitjans financers i materials, també poden aprendre d'aquests països les formes de transmissió del patrimoni cultural, els itineraris de socialització dels infants i, més fonamentalment, les cultures i formes de ser diferents.

La Comissió desitja que la UNESCO rebi dels seus països membres els mitjans que li permetin fomentar l'esperit i les accions de cooperació en la línia de les orientacions que la Comissió presentà a la XXVIII Conferència General de la UNESCO. L'Organització ho pot fer donant publicitat a les innovacions reeixides,

Educació: hi ha un tresor amagat a dins

ajudant a crear xarxes que donin suport a les iniciatives populars de les ONG amb vista al desenvolupament d'un ensenyament de qualitat (càtedres UNESCO) o bé al foment de la cooperació en el camp de la investigació.

També pensem que ha de tenir un paper essencial en el desenvolupament correcte de les noves tecnologies de la informació al servei d'una educació de qualitat.

Més fonamentalment, però, la UNESCO estarà al servei de la pau i la comprensió mútues entre els homes, si valora l'educació com a esperit de concòrdia, sortit de la voluntat de viure plegats com a membres actius de la nostra aldea global, que pensen i s'organitzen per al bé de les generacions futures. És així com la UNESCO contribuirà a una cultura de la pau.

Per al títol del seu informe, la Comissió ha recorregut a una de les Faules de La Fontaine, *El pagès i els seus fills*:

*"Guardeu-vos (diu el pagès) de vendre l'herència,
que ens van deixar els pares
per què hi ha un tresor amagat a dins."*

L'educació o tot el que la humanitat ha après sobre si mateixa. Readaptant una mica les paraules del poeta que elogiava el treball, podríem fer que digués:

*"Però el pare tingué la saviesa
d'ensenyar-los abans de la seva mort
que l'educació és un tresor."*

Jacques Delors
President de la Comissió